

Juli González, realitat íntima

Postals, correspondència, textos diversos, algunes reflexions sobre l'art i la sensibilitat artística; retalls de premsa, fotografies, factures, i passaports constitueixen la realitat inèdita de Juli González. Un fons desconegut en els arxius de l'IVAM.

Quan el 1985 l'IVAM comprava una part de l'obra de Juli González, encetava l'adquisició —per compra o donació— de la col·lecció més completa sobre l'art, joies i documents personals de l'escultor català.

El 1991, les seues hereves, Carmen Martínez i Vivianne Griminger, es reunien a París, amb l'aleshores president de la Generalitat, el socialista Joan Lerma, per acordar els detalls d'una donació de 76 peces, que es faria realitat any i mig més tard. Així, el 1993, arribaven a les arques de l'IVAM 150 joies, l'epistolari i altres documents personals. Estava clar que aquest llegat hauria de contribuir a aprofundir el coneixement —ben minvat encara— de l'artista català. Això sí: les donacions es realitzaven amb la condició que passaren a formar part de l'exposició permanent de l'obra de Juli González. Igualment, s'exigia la publicació d'un catàleg que contribuïra a la difusió de la col·lecció.

Finalment, una última donació s'efectuava el passat dia 4 d'octubre. El lot incloïa objectes personals; destaquen alguns plats pintats per ell, un joc de canelobres i un joc de tasses i plats de cafè. Igualment, la donació contenia algunes fotografies i ampliacions.

Entre tots els efectes personals i familiars

que conserva l'IVAM, l'epistolari constitueix el nucli central d'aquest llegat a l'ombra de l'obra pública. De fet, la correspondència inèdita, composta per 1.719 cartes, no sols seues sinó també adreçades a la resta de la família o signada per familiars i amics, descobreix aspectes íntims i ocults d'un artista que visqué eclipsat per la figura del seu germà Joan, pintor noucen-

una introspecció en el personatge que, de ben segur, ocultava en ell mateix les contradiccions entre tradició i modernitat; d'una personalitat fluctuant entre la inseguretat i la perfecció.

Perquè l'hermetisme de Juli González es reproduïa en el seu taller, temple de treball, matriu de l'obra. Obrir l'espai de treball, fins i tot a amistats, representava una violació de la privacitat.

Resulta encara més sorprenent com el forjador català va aconseguir alliberar l'artista d'avantguarda que portava dins seu sense emancipar-se d'un nucli familiar assenyadament català i de vocació catòlica. En el mateix domicili, conviuen les dues germanes, Pilar i Lola, la mare, l'escultor Juli González i Marie Thérèse, la seua companya sentimental amb qui va casar-se el 1937. Per contra, la seua filla Roberta, des de menuda, va haver de passar anys a distància, al balneari de les costes de Berck, curant-se d'una malaltia òssia. Per això, una bona part de l'epistolari va adreçat a la filla única amb una expressió més que amanyagadora, embafadora, fins i tot.

Igualment, també es posa de manifest, la relació nostàlgica que Juli González va mantenir amb Catalunya i que ha quedat plasmada en les seues *Montserrat*. Un arrelament a la Catalunya natal que mai no es va diluir en favor d'una avantguarda internacionalment activa i que queda reflectit en el to d'algunes de les missives que ell va remetre a Barcelona. I tot

Entre tots els efectes personals i familiars, l'extens epistolari constitueix el nucli central d'aquest llegat a l'ombra de l'obra pública.

tista. Ja ho va afirmar en alguna ocasió Vicent Aguilera Cerni: "Es tractava d'una relació de dependència que, en alguns moments, arribaria a ser malaltissa".

Però en el cas de Juli González la correspondència i alguns dels escrits i papers de la filla i amistats pròximes adquireixen una importància afegida, si es té en compte que la personalitat poc manifesta i hermètica de l'escultor català no va tolerar obrir les portes de la desinhibició. Fou difícil, en el seu moment, realitzar

'Monsieur Cactus' (1929). L'esquematisme d'una nova realitat artística va seduir l'escultor català.

aquest conjunt de cartes i altres documents, unes poques reflexions sobre l'art, passaports, actes notariais i més de 650 fotografies reconstrueixen, en definitiva, la vida familiar dels González.

Pinzellades sobre un escultor.

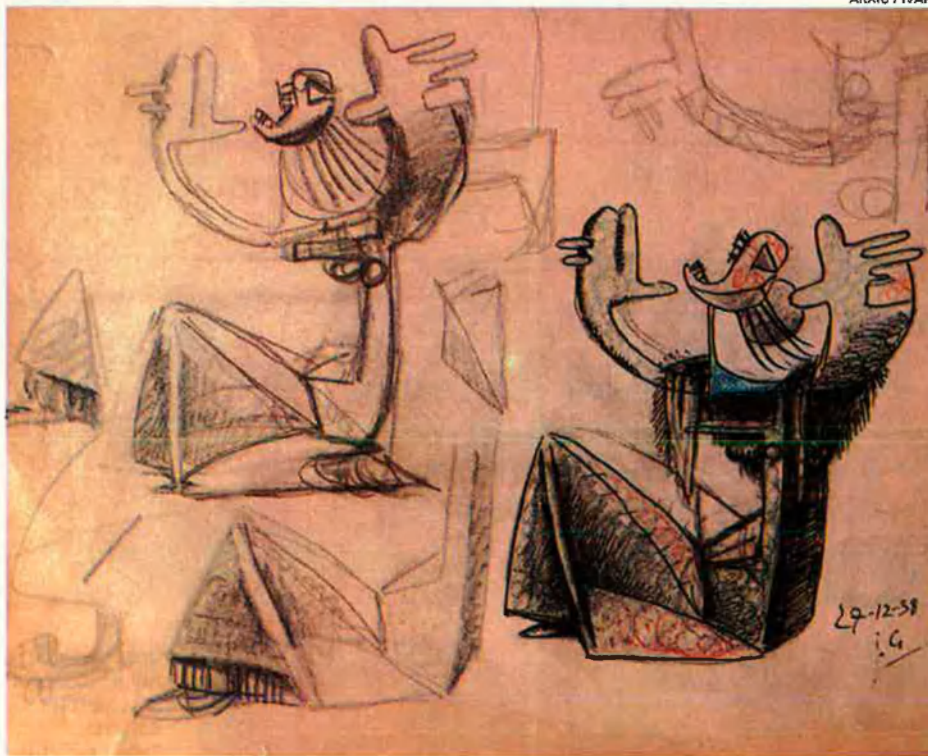
De la documentació donada per les hereves a l'IVAM, alguns escrits esbossen detalls de la personalitat i gustos de l'escultor. Uns papers que revelen una biografia massa íntima al voltant d'un dels pares de l'escultura moderna. Un dels perfils, si no més complets sí més pròxims i fidels és la descripció que en fa la seua filla Roberta. El text, tot i tractar-se d'un esbós veloç, ofereix les claus principals per entendre alguns dels comportaments menys manifestos de l'artista. Uns quants folis mecanografiats i encapçalats per un ambiciós *Mon père* trauen a la llum la conflictiva i controvertida personalitat de l'escultor. "Tranquil i nerviós; dolç i violent; irritable i assossegat (...). Així passava sovint d'un extrem a l'altre". I aquesta personalitat contradictòria, segons Roberta, s'esforçava constantment en l'exercici de la relació social, exercici que no va arribar a assolir amb èxit. "El meu pare —recorda la filla—, feia un esforç per ser més sociable, però la poca de confiança que tenia en ell mateix el sumia automàticament en la seua solitud". I és que Juli González va patir de manera traumàtica, gairebé patològica, la mort del seu germà Joan i llum de les arts. Sense ell, el menut dels dos González perdia definitivament el nord que l'havia guiat, que l'havia eclipsat. Admiració o falta de personalitat? Heus ací la incògnita. El fet és que l'escultor visqué la pèrdua del germà com una alienació, com un "conflicte dolorós que va enfrontar el meu pare contra ell mateix durant tant temps; de manera voluntària o no, es va distanciar del medi fecund indispensable a l'eclosió del seu geni". Igualment, la filla posa de manifest l'enyor per la terra natal que artísticament va traduir en les expressions dures, denses, en oca-

Dalt, carta de Juli González a la seua filla Roberta. Baix, l'escultor català i el seu cunyat Hans Hartung.

ARXIU / IVAM

Els esbossos de l'escultor. Són una mostra de les noves preocupacions estètiques.

sions patètiques, de les *Montserrat*. La dona, geogràficament ubicada, catalana per essència; una feminitat, al capdavant, símbol d'una terra que és Catalunya: "Sentia una preferència per la seua Catalunya natal de la qual conservava sempre una profunda nostàlgia. Per contra, no va dubtar a deixar-la per París."

Costums i gustos es contradieien amb els del germà: "Mentre que Joan omplia la casa de llibres, el meu pare no s'interessà massa per la literatura. No obstant això, tenia algunes obres estimades. Eren l'Antic Testament, Homer, Virgili, Dant, Cervantes, Molière, Bossuet".

De fet, l'interès minvat per la lectura el ratifica Joan en una de les missives allà cap al 1907: "els llibres, te'ls pot dur al taller si vols; sempre els hi trobaré, si no els feu servir per encendre foc".

Un dels fragments més interessants del text correspon a un *vis-à-vis* del caràcter viu de Picasso amb la discreció de Gon-

Deu anys abans que aplegara la seua mort, Juli González descobreix el geni que porta dins.

zález: "Recorde Picasso i la seua mirada penetrant, que contrastava amb la dolçor melancònica i entremaliada del meu pare". I fou Picasso qui el va llançar, a principis dels anys 30, en l'art modern, alliberant-lo dels constrenyiments d'una professionalitat molt artesanal i d'una tradició ja obsoleta. Abans de la data, de fet, Juli González no havia volgut saber res de l'aventura moderna: "Prop d'ell té l'aventura cubista de la qual desvia la mirada obstinadament. L'alliberament està al seu abast, però encara no hi creu."

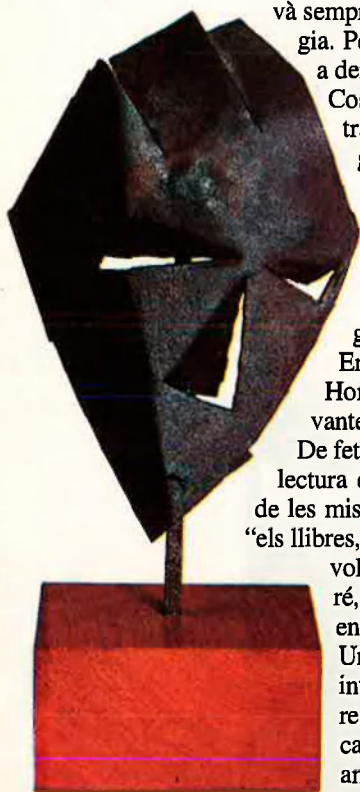
I Picasso, com a iniciador en l'art modern, representa també el paper d'amic íntim, però barallat

durant anys i que inicia una reconciliació a finals dels anys 20. Picasso, com a amiatat pròxima, figura, a l'igual de Brancusi o Van Dongen, en una petita agenda de butxaca inclosa en el lot de documentació personal de l'escultor que posseeix l'IVAM.

Un dels pocs escrits de l'escultor que reflexionen sobre l'art modern data del 1930, moment d'inflexió en la trajectòria de González. Picasso l'anima aleshores perquè es llance a l'arena de l'art modern, alhora que inicia tres col·laboracions decisives amb l'artista malagueny: *Femme*, *Tête* i *Tête de femme*. El català té aleshores 54 anys. Deu anys abans de la seua mort, descobreix el geni que porta dins; hi desenvolupa el potencial artístic i imaginari, a la vegada que afirma en aquests papers que "mitjançant l'art abstracte es pot concebre un altre univers igual de vast i variat: el dels nostres esquemes mentals, el dels nostres estats interiors". De la mateixa manera, entén l'impressionisme com "la primera temptativa cap a una abstracció del motiu en favor d'una sensació fundada únicament sobre relacions atmosfèriques".

L'epistolari, sismografia familiar. De les més de 1.700 cartes conservades a l'IVAM, una gran part corresponen a les relacions entre González i la família; i, especialment, entre les germanes Pilar i Lola, Joan, Juli i la seua filla Roberta. La intensa correspondència fa palès l'hermetisme familiar i el fervor catòlic en què es va arribar a desenvolupar, tot i que de manera tardana, la personalitat artística d'aquest mestre de la forja.

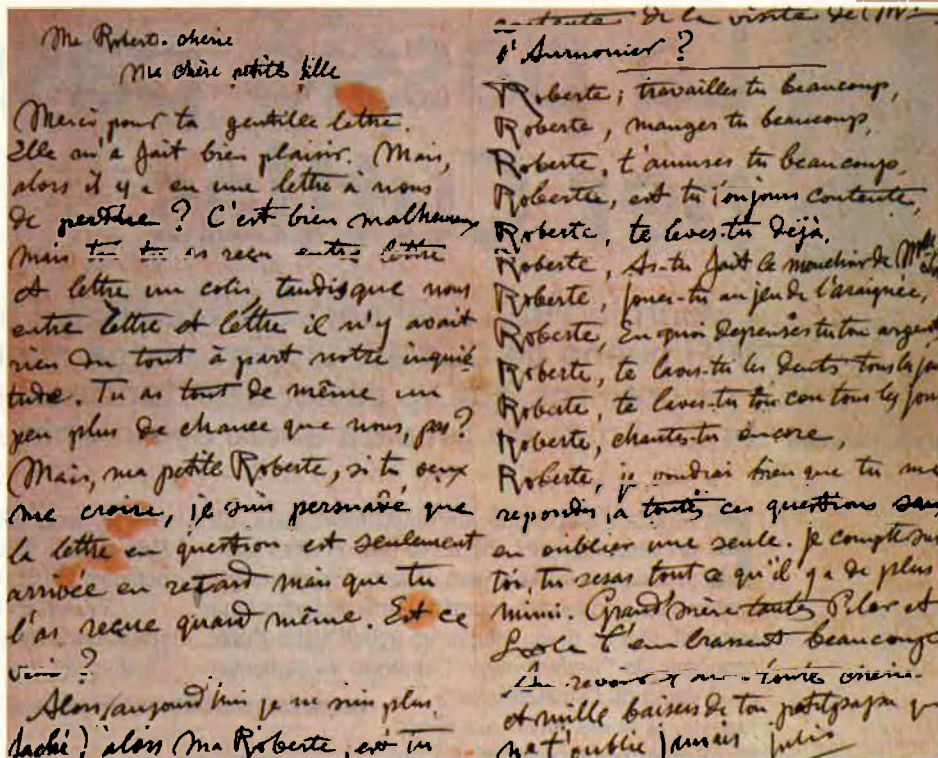
No obstant, una de les preocupacions que més missives va generar fou la dolència que Roberta va arrossegar durant anys de la seua infància i que la va obligar a residir a Berck, "*la plage des enfants*", com resa una de les postals que la xiqueta va enviar a París. Del número 40 del carrer de Friant, enviaven la correspondència cap a aquesta població de la costa de Calais gairebé cada dia.

Moltes de les cartes signades pel pare o les ties són d'una extensió reduïda i porten com a encapçalament una vaga referència temporal: dia i hora –o alguna altra puntualització, com ara matí o vesprada–. Poques n'especifiquen mes i any, fet que dificulta l'ordenació i proven la freqüència i intensitat del contacte epistolar. Dels anys a Berck, es dedueix l'edat en què Roberta va residir-hi, a través d'alguns detalls com ara els preparatius de la seua comunió i el disseny del vestit que ella mateixa va dibuixar per a la cerimònia. Corria l'any 23, segons certifica una carta, aquesta amb datació precisa.

Però l'aspecte que més sobta del voluminós epistolari remès a la filla és el tracte entre melós i consentidor amb què Pilar, Lola i Julio tracten Roberta. Els apel·latius denoten una adoració i un consentiment d'aquesta xiqueta malalta i filla única, i probablement per això, doblement consentida. "Roby, robichonette" és com la van rebatejar les ties, mentre que l'escultor optà per emparentar-la amb els rossegadors: "ma rateta", "rateta maca". Per contra Marie Thérèse, infinitament més discreta, li consenteix de manera declarada tots els capricis: "hi aniré per comprar-te allò que desitges". Però a aquesta adoració/adulació, consentiment absolut motivat possiblement per l'estat malaltís prolongat de la xiqueta, Roberta respon amb missives curtes i lacòniques; missives distants en què les voluntats són expressades amb aires imperatius i on els acomiadaments afectuosos traspuen part de rigor de l'exercici polític que una completa sinceritat. El seu progenitor, o Pilar i Lola, no es cansen de repetir sentències de l'estil: "...si les teues cartes foren una mica menys curtes...".

Sota l'adoració desmesurada, aquella que emana de fragments paternals de l'estil, "Recorda que les ties Pilar i Lola treballen sempre per tu", bat l'autoritarisme tradicional d'un clan familiar fidel a l'ortodòxia catòlica. Ja ho deixa anar la tia Pilar en un de tants exemples: "T'he de recor-

Sota l'adoració desmesurada bat l'autoritarisme d'un clan familiar fidel a l'ortodòxia catòlica.

dar que t'havia prohibit escriure a qui fóra sense el permís dels pares".

Roberta González versus Eusebi Sempere. Una de les coincidències que més sorprenen en fullejar l'extens epistolari és descobrir l'estreta relació entre Roberta González i l'alicantí Eusebi Sempere, i l'adoració que aquest sentia per l'obra de Juli González. Es tracta d'una sèrie de cartes, cal·ligràficament complexes i en les quals Sempere ofereix la seua ajuda, encara als voltants de l'any 65, per a combatre la malaltia irreversible que pateix, des de menuda, Ro-

berta. Igualment, Sempere manifesta el seu afecte envers la filla de Juli González obertament: "Estoy a tu disposición cuando necesites ayuda –afirma–, al igual que si fuere tu hermano o tu enamorado". Un afecte que altres com Marcel Mouillot o Calder li expressen, també per escrit. Concretament, aquest darrer li recorda el 1946 el moment en què es van conèixer, en el pavelló espanyol de l'Exposició Universal de París el 1937.

Detalls del gènere, o la factura de La Egípcia, empresa de lloguer de carruatges que va posar a disposició els seus serveis en l'ocasió del soterrar de Joan González; o les impressions familiars i personals de la defunció de l'escultor, el 1942, no deixen de sorprendre aquell qui s'aventura en l'insondable món d'una "intrahistòria".

Carta a Roberta. Una mostra del control familiar sobre la pacient de Berck.

Eliseu T. Climent

